

Kepan linjaus ilmasto-oikeudenmukaisuudesta

Hyväksytty Kepan hallituksessa 23.5.2018

Tämä linjaus määrittelee Kepan kannalta keskeiset ilmastopoliittikkaan ja ilmasto-oikeudenmukaisuuteen liittyvät kysymykset. Linjaus ohjaa Kepan ilmastopoliittista vaikuttamistyötä ja antaa suosituksia Suomen ilmastopoliittikan suunnasta.

Johdanto

Ilmastonmuutos on suurin ihmiskuntaa kohdannut haaste. Se vaatii nopeita ja päättäväisiä toimia. Kansainvälisen yhteisön on jaettava vastuu ilmastomuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta oikeudenmukaisesti ja demokraattisesti, jotta nykyisillä ja tulevilla sukupolvilla on mahdollisuus elää ihmisarvoista ja hyvää elämää.

Vuonna 2015 solmittiin Pariisin ilmastopöytäkirja, jonka tavoitteena on rajata maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahden asteen ja tavoitella enintään 1,5 asteen nousua[1]. Sopimuksesta huolimatta maapallon keskilämpötila jatkaa kohoamistaan[2]. Ilman nopeita korjausliikkeitä maailmaa uhkaa vähintään kolmen asteen lämpötilannousu esiteolliseen aikaan verrattuna[3]. Vaikutukset olisivat äärimmäisen vakavia koko ihmiskunnalle, mutta erityisesti kehitysmaiden köyhille ja haavoittuville[4].

Kepan ilmastotyön painopiste on ilmasto-oikeudenmukaisuudessa, kehitysmaissa ja ilmastomuutoksen suhteen haavoittuvimpien puolustamisessa. Kepa kannustaa Suomea tekemään Pariisin ilmastopöytäkirjan ja Agenda 2030 -ohjelman mukaista politiikkaa kotimaassa, osana EU:ta ja kansainvälisellä tasolla. Suomen tulee leikata ripeästi omia nettopäästöjään, tukea kehitysmaiden ilmastotoimia riittäväällä ja laadukkaalla kansainvälisellä ilmasto- ja ilmastorahoituksella sekä edistää ilmastodemokratiaa ja kehitysmaissa toteutettavien ilmastotoimien oikeudenmukaisuutta.

Suomen tulee:

- ottaa Pariisin ilmastopöytäkirja, kestävän kehityksen Agenda 2030 -ohjelma sekä köyhien maiden ja ihmisten oikeus ihmisarvoiseen kehitykseen kaiken poliittisen päätöksenteon lähtökohdaksi.

Suomen ilmastovastuu

Pariisin ilmastopöytäkirjassa maailman maat sitoutuivat kääntämään globaalit ilmastopäästöt laskuun mahdollisimman pian, minkä jälkeen nopeita vähennyksiä tehdään parhaan käytettävissä olevan tieteellisen tiedon perusteella. Sopimuksessa otettiin huomioon, että päästöhuipun saavuttaminen vie kauemmin kehitysmailta.

Ilmastotoimien tulee tapahtua oikeudenmukaisuuden, kestävän kehityksen sekä köyhyyden vähentämisen kontekstissa, minkä lisäksi toimeenpanossa tulee huomioida yhteisen mutta eriytetyn vastuun periaate.[5]

Ilmastomuutoksen vaikutukset ovat tuhoisia jo nyt[6]. Ne voimistuvat tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Seurauksista, kuten lisääntyneistä tulvista, myrskyistä ja kuivuuskausista kärsivät erityisesti kehitysmaiden köyhät sekä lapset ja tulevat sukupolvet, jotka ovat olleet vähiten vastuussa ongelman aiheuttamisesta[7].

Suurin historiallinen syy ilmastomuutokseen ovat vauraiden teollisuusmaiden kasvihuonekaasupäästöt[8]. Vauraat maat, kuten Suomi, ovat hyödyntäneet yhteistä ilmakehää enemmän kuin niiden oikeudenmukainen osuus sallisi. Kehitysmaita tukeva ilmastopolitiikka ei siis ole hyväntekeväisyyttä vaan kyse on vahingonkorvauksesta, ilmastovelasta.

Ilmastokriisin ratkaisu vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä, jonka tulee perustua oikeudenmukaiseen vastuunjakoon. Suomen ja EU:n nykyiset päästövähennyssitoumukset eivät ole riittäviä Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi[9] ja niitä on kiristettävä viipymättä. Päästövähennysten lisäksi on turvattava hiilinielut- ja varastot. Tavoitteeksi tulee asettaa negatiiviset nettopäästöt reilusti ennen vuosisadan puoliväliä.

Kuluttajien ilmastopäästöjen määrä on voimakkaasti suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Noin puolet maailman yksityisen kulutuksen päästöistä syntyy ihmiskunnan hyvätuloisimman kymmenyksen toiminnasta[10]. Suomen ja muiden vauraiden maiden onkin muutettava kulutus-, tuotanto- ja energiantuotantotapansa aidosti kestäviksi. Lisäksi tulee toteuttaa progressiivinen, ekologinen verouudistus, jossa verotuksen painopistettä siirretään luonnonvarojen käytön ja ympäristön kuormittamisen verottamiseen.

Kepan kannat energiaan kehityskysymyksenä määrittellään [Kepan energialinjauksessa](#) (2016).

Suomen tulee:

- sitoutua kansallisesti, osana EU:ta sekä kansainvälisillä areenoilla Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden ja ilmastovastuun mukaiseen politiikkaan, jolla maapallon keskilämpötilan nousu pyritään rajaamaan 1,5 asteeseen.
- huomioida Pariisin ilmastopimuksen ja 1,5 asteen tavoitteen asettamat vaatimukset kansallisen ilmastolain toimeenpanossa ja turvata olosuhteet riittäville vuosittaisille kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksille.
- nostaa vuoteen 2030 ulottuva päästövähennyssitoumuksensa viipymättä vähintään 60 prosenttiin vuoden 1990 päästötasoon verrattuna.
- vähentää nettopäästöjä niin, että ne ovat negatiivisia vuoteen 2030 mennessä.
- vahvistaa kansallisia hiilinieluja ja -varastoja ja varmistaa niiden suojele.

- laatia kansallinen indikaattori tuonnin vaikutuksista suomalaisten kulutukseen ja tuotannon globaaliin jalanjälkeen. Tulkinnassa tulee tarkastella materiaalivirtoja ja luonnonvarojen käyttöä kestäväen kehityksen näkökulmasta.
- tukea konkreettisia keinoja, joilla kansalaiset vähentävät omaa hiilijalanjälkeään vähintään 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.
- puuttua energian ylikulutukseen muun muassa kehittämällä progressiivista energiaverotusta ja kieltämällä lainsäädännöllä pahiten energiaa tuhlaava ja ilmastopäästöjä synnyttävä toiminta.
- toteuttaa progressiivinen ekologinen verouudistus, jonka valmistelu tulee tehdä avoimessa yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa. Progressiivista, ekologista verouudistusta tulee ajaa myös EU:ssa.

Ilmastorahoituksen määrä ja laatu

Vauraat maat ovat sitoutuneet tukemaan kehitysmaiden ilmastotoimia vuosittain 100 miljardilla dollarilla vuoteen 2020 mennessä. Sitoumus ulottuu vähintään vuoteen 2025 saakka. Lisäksi Pariisin ilmastopöytäkirjassa sovittiin, että kaikkien globaalien rahavirtojen tulee tukea päästövähennyksiä ja ilmastokestävää kehitystä.[\[11\]](#)

Kansainväliset arviot kansainvälisen ilmastorahoituksen tarpeesta vaihtelevat suuresti. Esimerkiksi YK:n ympäristöohjelma UNEP on arvioinut pelkän vuosittaisen sopeutusrahoituksen tarpeeksi 140–300 miljardia dollaria vuoteen 2030 mennessä[\[12\]](#). On selvää, että kansainvälisen ilmastorahoituksen tarpeen kasvaessa myös Suomen velvoitteet tulevat kasvamaan.

Toistaiseksi Suomi on nipistänyt ilmastorahoitusosuutensa kehitysyhteistyömäärärahoistaan. Ilmastomuutos on kuitenkin globaali haaste, jota ei voida rahoittaa köyhyyden vähentämisen kustannuksella. Suomen ei tule laskea ilmastorahoitusta osaksi kehitysyhteistyön 0,7 prosentin sitoumusta. Ilmastorahoituksen on oltava uutta ja lisäistä, ja se on talousarvioesitysten yhteydessä erotettava selkeästi kehitysyhteistyömäärärahoista, jotta molempien tasainen kasvu voidaan saavuttaa. Ilmastorahoituksen tulee olla riittävää, kestävä ja ennustettavaa.

Ilmastomuutoksen sopeutumisen rinnalla on äärimmäisen tärkeää arvioida vahinkoja ja menetyksiä (engl. loss and damage), joihin sopeutuminen tiedetään mahdottomaksi. Vauraiden maiden velvollisuus on korvata ilmastomuutoksen kehitysmaalle aiheuttamia vahinkoja ja menetyksiä.[\[13\]](#)

Valtaosa ilmastorahoituksesta tulee kattaa julkisista varoista. Erityisen kannatettavia ovat julkiset rahoituslähteet, jotka noudattavat yhteisen mutta eriytetyn vastuun periaatetta sekä saastuttaja maksaa -periaatetta[\[14\]](#). Julkista rahoitusta tarvitaan, sillä yksityinen rahoitus suuntautuu pääosin hillintätoimiin[\[15\]](#). Sen avulla on haastavaa tavoittaa vähiten kehittyneitä maita ja kaikkein köyhimpiä ihmisiä. Sopeutumisen rahoitustarve on kuitenkin akuutti, sillä

kehitysmaiden köyhät kärsivät ilmastonmuutoksesta jo nyt[16]. Myös Suomi käyttää ilmastorahoitusta lisärahoituksen ”vivuttamiseen” yksityiseltä sektorilta. Tämä ei saa vaarantaa sopeutumiseen ohjattavaa osuutta ilmastorahoituksesta.

Perinteiset rahoituslähteet eivät kuitenkaan yksin riitä ilmastorahoitustarpeeseen vastaamiseen. Onkin tärkeä sopia pikaisesti uusien innovatiivisten rahoituslähteiden käyttöönotosta. Samalla tulee varmistaa, esimerkiksi korvamerkitsemällä, että niistä saatavat tulot todella käytetään ilmastorahoitukseen. Uusia rahoituslähteitä ovat muun muassa ympäristölle haitallisten vero- ja yritystukien poisto, hiilidioksidiverot, lentoliikenteen ja merenkulun maksut sekä EU:n päästöhuutokaupan tulot. Koska ilmastonmuutoksen kustannusten arviointi on vaikeaa, ilmastorahoituslähteet on suunniteltava niin, että niiden tuottoa voidaan tarvittaessa lisätä. Mikään lähde ei riitä yksinään, vaan lähteitä tarvitaan useita.

Ilmastorahoituksen puitteissa ohjatut varat eivät aina ohjaudu niitä eniten tarvitseville ja heikoimmassa asemassa oleville. Siksi rahoituslähteiden ja -tason lisäksi on oleellista varmistaa resurssien hyvä hallinnointi, seuranta ja raportointi. Hallinnoinnin ja päätöksenteon tulee olla luotettavaa ja avointa kaikkien asianosaisten näkökulmasta. Lisäksi on varmistettava, että kumppanimaan köyhimmat ja haavoittuvimmat väestönosat osallistuvat tunnustettuina osapuolina ilmastotoimien suunnitteluun ja että huomattava osa tuesta päättyy paikallistasolle asti. On myös huolehdittava siitä, ettei ilmastorahoitus velkaannuta kehitysmaita.

Suomen tulee:

- varmistaa, että kaikki Suomen kehitysyhteistyö on ilmastokestävää.
- varmistaa, että ilmastorahoitus on uutta ja lisäistä eikä sitä lasketa osaksi aiempaa kehitysyhteistyösitoumusta.
- määrittellä kehityspoliittisen selonteon yhteydessä ilmastorahoituksen painopisteet, vähiten kehittyneille maille suunnatun tuen osuus sekä rahoituksen tasainen jakautuminen hillinnän ja sopeutumisen välillä.
- laatia suunnitelma ilmastorahoituksen tavoitellusta tasosta vuosille 2020 ja 2025 niin, että rahoitus nousee vuoteen 2020 mennessä vähintään 200 miljoonaan euroon vuodessa.
- ajaa innovatiivisten ilmastorahoituskeinojen, kuten päästöhuutokauppatulojen, käyttöönottoa ja varmistaa tuottojen ohjautuminen kansainväliseen ilmastorahoitukseen esimerkiksi varojen kansallisella korvamerkitsemisellä.
- varmistaa ilmastorahoituksen kohdentamisessa, että kaikkein köyhimmat hyötyvät eniten ja että heillä on aito mahdollisuus vaikuttaa rahoitettaviin hankkeisiin.
- huolehtia, että rahoituksen hallinnoinnissa, kohdentamisessa ja raportoinnissa keskeisinä periaatteina ovat läpinäkyvyys, kehitysmaiden omistajuus, rahoituksen ennakoitavuus, eri toimijoiden välinen koordinaatio, tuen pirstaleisuuden vähentäminen sekä kansalaisyhteiskunnan osallistaminen.
- ajaa maailmanlaajuisesti yhdenvertaisia, vertailukelpoisia ja kunnianhimoisia ilmastorahoituksen mittareita ja raportointisääntöjä.
- ratifioida ILO:n yleissopimus 169 ja edistää sen toimeenpanoa osana ilmastorahoitusta.
- varmistaa, että sijoitusmuotoisessa kehitysyhteistyössä energiainvestoinnit suuntautuvat

ainoastaan selkeät kestävyyskriteerit täyttävään uusiutuvaan energiaan, kuten aurinko- tai tuulivoimaan. Investoinneilla ei tule tukea fossiilienergian, kuten hiilen tai öljyn hyödyntämistä eikä turvetta.

Kansainvälisten ilmastotoimien oikeudenmukaisuus

Kansainvälisen yhteisön on varmistettava, ettei ilmastomuutoksen hillinnällä ja siihen sopeutumisella vahvisteta tai luoda uusia eriarvoisuutta lisääviä ja köyhdyttäviä rakenteita niin globaalilla kuin paikallisella tasolla. Ihmisoikeudet tulee huomioida kaikessa ilmastotyössä.

Erilaiset päästökompensaatiomekanismit, joilla teollisuusmaat voivat korvata omia päästöleikkauksiaan rahoittamalla ilmastohankkeita kehitysmaissa, ovat osoittautuneet ongelmallisiksi. Ne siirtävät päästöjen vähentämistä kehitysmaihin, rikkailta köyhille ja antavat teollisuusmaille ja suuryrityksille mahdollisuuden lykätä omien päästöjensä vähentämistä.

REDD-mekanismeilla pyritään ehkäisemään metsäkatoa ja metsien heikkenemistä globaalissa etelässä tarjoamalla taloudellisia kannustimia metsien suojelemiseksi. REDDin soveltaminen käytäntöön on kuitenkin hyvin vaativaa. Mekanismin vaikutukset ruokaturvaan, köyhyyteen ja luonnon monimuotoisuuteen ovat kyseenalaisia. Mekanismin käyttö saattaa johtaa muun muassa maanomistuksen keskittymiseen, maakonfliktien yleistymiseen, köyhien maankäyttäjien, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen syrjäytymiseen sekä puuplantaasien yleistymiseen.

Maailmanpankin mukaan jopa sata miljoonaa ihmistä vajoaa takaisin köyhyyteen vuoteen 2030 mennessä, mikäli ilmastokysymyksiin ei suhtauduta vakavasti[17]. Jos elämän edellytyksiä ei ole, ihmiset etsivät toimeentuloa kotimaansa rajojen ulkopuolelta. Luonnonkatastrofit ovat jo nyt suurempi maan sisäisen siirtolaisuuden taustasy syy kuin sodat ja konfliktit[18]. Ilmastomuutoksen vuoksi muuttavat putoavat kuitenkin toistaiseksi kansainvälisen suojelun ulkopuolelle[19]. Suomi voi tukea ilmastosiirtolaisia ja pakolaisia tarjoamalla turvallisia ja laillisia maahantulon reittejä, esimerkiksi myöntämällä humanitaarisia viisumeja ja nostamalla merkittävästi pakolaiskiintiötään.

Suomen tulee:

- kantaa vastuu omista päästövähennyksistään eikä ulkoistaa niitä kehitysmaihin tukemalla usein ongelmallisia päästökompensaatiohankkeita.
- tarjota yksityishenkilöille mahdollisuus kompensoida henkilökohtaisia päästöjään sellaisten järjestelmien puitteissa, joihin liittyy uskottava ulkopuolinen verifiointi.
- varmistaa, että Suomen rahoittamat ilmastohankkeet edistävät paikallisyhteisöjen ja haavoittuvimpien väestöryhmien oikeuksia niiden loukkaamisen sijaan.
- tukea ilmastosiirtolaisia ja pakolaisia tarjoamalla turvallisia ja laillisia maahantulon reittejä, esimerkiksi myöntämällä humanitaarisia viisumeja ja nostamalla merkittävästi pakolaiskiintiötään.

Kansainvälinen ilmastosopimus ja ilmastodemokratia

Suomen on tehtävä aktiivista ilmastopolitiikkaa myös kansainvälisesti. Suomi voi kirittää myös muita maita nostamaan tavoitteitaan vaarallisen ilmastomuutoksen hidastamiseksi.

On tärkeää tiedostaa, että ilmasto-oikeudenmukaisuus tarkoittaa myös ilmastodemokratiaa. Köyhillä mailla on oltava riittävä edustus ja äänivalta kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa. Heidän äänensä on saatava kuuluviin, koska ilmastomuutoksen hillitseminen edellyttää kaikilta mailta energiamurrosta. Kehitysmaiden on voitava omien tarpeidensa pohjalta vaikuttaa kansainvälisten ilmastoneuvottelujen agendaan.

Kansalaisyhteiskuntien ja haavoittuvien ryhmien edustus ja osallisuus ovat tärkeitä niin kansainvälisessä ilmastotyössä kuin laadittaessa kansallisia ilmasto-ohjelmia ja suunnitelmia luonnonkatastrofeihin valmistautumiseksi. Ilmastotyössä tarvitaan kanavia aitoon, merkitykselliseen dialogiin erilaisten järjestöjen, väestöryhmien ja kansalaisliikkeiden kanssa.

Erityisen tärkeä on osallistaa naisia, joilla on vankka kokemus perheiden ruokaturvan ja veden saannin turvaamisesta, sekä nuoria ja lapsia, joiden tulevaisuudesta nyt neuvotellaan. Pienviljelijöillä ja muilla paikallisilla ihmisillä puolestaan on ymmärrystä ilmastomuutoksen paikallisista vaikutuksista, sopeutumistavoista ja kestävästä ratkaisusta.

Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden mukaista politiikkaa jarruttavien yritysten ja muiden toimijoiden[20] osallistumista ilmasto- ja energiapoliittisen valmisteluun ja päätöksentekoon tulee rajoittaa. Mallia voi ottaa esimerkiksi kansainvälisistä ponnisteluista tupakkateollisuuden vaikutusvallan[21] vähentämiseksi prosesseissa[22], joiden avulla vähennetään tupakan aiheuttamia terveyshaittoja.

Suomen tulee:

- aktiivisesti edistää sitä, että Pariisin ilmastopimuksen säännöistä päästään sopuun vuoden 2018 loppuun mennessä ja että sopimuksen toimeenpano alkaa vuonna 2020.
- puolustaa köyhien maiden edustusta ja äänivaltaa kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa ja elimissä.
- tukea kansalaisyhteiskuntien ja heikossa asemassa olevien väestöryhmien vahvaa edustusta ja osallistamista kansainvälisessä ja kansallisessa ilmastotyössä.
- tukea ilmastopolitiikallaan kansalaisyhteiskunnan kapasiteetin vahvistamista globaalissa etelässä, jotta kansalaiset voivat pitää viranomaisia ja päättäjiä vastuuvollisina.
- sulkea saastuttavan teollisuuden edustajat ilmastopolitiikan kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan valmistelun ja laatimisen ulkopuolelle ja ajaa samanlaista käytäntöä YK:n ilmastopimuksessa.

---

[1] UNFCCC (2015): [Pariisin ilmastopimus](#)

[2] WMO (2018): [WMO confirms 2017 among the three warmest years on record](#)

- [3] UNEP (2017): [Emission Gap Report](#), s. 18
- [4] Hallegatte et al. (2016): [Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty](#). Climate Change and Development Series. World Bank.
- [5] UNFCCC (2015): [Pariisin ilmastopimus](#)
- [6] UNISDR (2016): [Poverty & Death. Disaster Mortality 1996–2015](#).
- [7] IPCC (2014): Climate Change 2014. [Impacts, Adaptation, and Vulnerability](#). WG II. Summary for Policymakers.
- [8] Climate Analytics (2015): [Historical Responsibility for Climate Change](#) – from countries emissions to contribution to temperature increase.
- [9] Climate Analytics (2016): [What does the Paris Climate Agreement mean for Finland and the European Union?](#)
- [10] Oxfam (2015): [Extreme Carbon Equality](#).
- [11] UNFCCC (2015): [Pariisin ilmastopimus](#), artikla 2.1c
- [12] Hallegatte et al. (2016): [Shock Waves](#). Managing the Impacts of Climate Change on Poverty.
- [13] Ks. esim. Oxfam & Care (2017): [Finance for Adaptation and Loss and Damage: Time to Step Up Action](#).
- [14] Sandahl, Johanna (2012): [Uutta rahaa. Miten ilmastolasku maksetaan?](#)
- [15] OECD (2017): [Development Cooperation Report 2016](#). The Sustainable Development Goals as Business Opportunities, s. 98
- [16] Hallegatte et al. (2016): [Shock Waves](#). Managing the Impacts of Climate Change on Poverty.
- [17] Hallegatte et al. (2016): [Shock Waves](#). Managing the Impacts of Climate Change on Poverty.
- [18] IDCM (2016): [Global Report on Internal Displacement](#).
- [19] Zetter, Roger (2017): Why They Are Not Refugees – Climate Change, Environmental Degradation and Population Displacement, julkaisussa Siirtolaisuus – Migration, [Environmental Change](#), 1/2017, s. 23–28
- [20] Ks. esim. Guardian (2016): [Marrakech climate talks: giving the fossil fuel lobby a seat at the table](#).
- [21] WHO (2008): [Tobacco Industry Interference with Tobacco Control](#).
- [22] Suomi ratifioi vuonna 2004 tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen (Framework Convention on Tobacco Control, laki 1207/2004). Sopimuksen tavoitteena on vähentää tupakointia pysyvästi ja ehkäistä tupakan aiheuttamia terveyshaittoja. Se vahvistaa maailmanlaajuisia yhteistyötä tupakoinnin vähentämiseksi. Sopimuksen artiklassa 5.3 todetaan, että sopimusosapuolien ”on toimittava tupakoinninvastaisen terveydenhuoltopolitiikan laatimisessa ja toteuttamisessa siten, että tätä *politiikkaa suojellaan tupakkateollisuuden kaupallisten ja muiden etujen tavoittelulta* kansallisten lakien mukaisesti”.